

MJERE SPRJEČAVANJA PRANJA NOVCA I FINANCIRANJA TERORIZMA U PODRUČJU UTVRĐIVANJA STVARNOG VLASNIKA I PRIJAVLJIVANJA SUMNJIVIH TRANSAKCIJA

dipl. iur. Jadranka Brlić, Ministarstvo financija,
Financijski inspektorat, voditeljica Službe za
prekršaje iz područja sprječavanja pranja novca

SADRŽAJ:

- I. Utvrđivanje stvarnog vlasnika pravne osobe kao mjera dubinske analize stranke
- II. Utvrđivanje stvarnog vlasnika trusta i sličnog pravnog aranžmana
- III. Obavješćavanje Ureda za sprječavanje pranja novca o sumnjivim transakcijama i osobama

I. Utvrđivanje stvarnog vlasnika pravne osobe kao mjera dubinske analize stranke

Stvarnim vlasnikom pravne osobe smatra se svaka fizička osoba koja je u konačnici vlasnik ili kontrolira stranku ili u čije ime se provodi transakcija i uključuje barem:

1. fizičku osobu koja u vlasništvu ima više od 25% poslovnih udjela ili dionica odnosno koja je imatelj više od 25% glasova u skupštini društva
2. jednu ili više fizičkih osoba koje u vlasništvu ili pod kontrolom imaju jednu ili više pravnih osoba koje pojedinačno ili zajedno imaju više od 25% poslovnih udjela ili dionica u društvu koje je stranka obveznika
3. fizičku osobu koja ima kontrolni položaj u upravljanju imovinom pravne osobe preko drugih sredstava.

Ako primjenom ovih odredaba nije moguće otkriti tko je stvarni vlasnik ili ako postoji sumnja da identificirana fizička osoba nije stvarni vlasnik, pod uvjetom da su iscrpljena sva moguća sredstva kako bi se utvrdio stvarni vlasnik, stvarnim vlasnikom stranke smatra se fizička osoba koja je član uprave ili drugog poslovnog tijela (članak 28. stavak 8. Zakona).

Obveznik mora sačuvati dokaze o postupku kojeg je proveo u svrhu utvrđivanja i provjere identiteta stvarnog vlasnika.

Podatke o stvarnom vlasniku – ime, prezime, državu prebivališta, datum rođenja i državljanstvo – obveznik prikuplja uvidom u ispis podataka iz registra stvarnih vlasnika koji ne smije biti stariji od jednog mjeseca ili uvidom u izvornike ili ovjerene preslike dokumentacije iz sudskog registra koju mu u ime stranke dostavi zakonski zastupnik ili punomoćnik stranke koji ne smije biti stariji od tri mjeseca. Obveznik s pravom na elektronički pristup podacima iz registra i sam može prikupiti podatke o stvarnom vlasniku stranke. Na ispisu je dužan zabilježiti datum, vrijeme i ime osobe koje je izvršila uvid.

Pravne i fizičke osobe koje se bave djelatnošću posredovanja u prometu nekretninama ne mogu ugovoriti pristup podacima koji se nalaze u registru, ali u provedbi mjera dubinske analize od stranke mogu zatražiti izvadak iz registra.

U slučaju da u izvodu iz registra nisu navedeni svi propisani podaci, podatke koji nedostaju, obveznik može pribaviti uvidom u izvornike ili ovjerene preslike dokumenata i druge vjerodostojne poslovne dokumentacije koju mu dostavi zakonski zastupnik ili punomoćnik. Tek u trećem koraku kao dokaz može prihvatiti pisanu izjavu u kojoj zakonski zastupnik ili punomoćnik dostavljaju tvrdnje o činjenicama koje nisu sadržane u vjerodostojnim ispravama. Ako pri tome utvrdi da stranka predstavlja visok rizik za pranje novca ili financiranje terorizma, dužan je provesti mjere pojačane dubinske analize.

Obveznici iz članka 9. Zakona, te javnopravna i druga tijela iz članka 120. Zakona, dužni su u pisanom obliku obavijestiti Ured za sprječavanje pranja novca o neusklađenosti koju uoče između informacija upisanih u registar stvarnih vlasnika i informacija koje sami imaju o stvarnom vlasniku određenog pravnog subjekta ili trusta.

Nije potrebno utvrđivati i provjeravati identitet stvarnog vlasnika ako je stranka trgovačko društvo čijim se financijskim instrumentima trguje na burzi ili uređenom tržištu u jednoj ili u više država članica u skladu s propisima u Europskoj uniji ili u trećoj državi pod uvjetom da u toj trećoj državi vrijede zahtjevi za objavljivanje podataka u skladu s propisima u Europskoj uniji koji osiguravaju odgovarajuću transparentnost podataka o stvarnim vlasnicima (članak 29. Zakona).

Stvarnim vlasnikom udruga, zaklada, ustanova, umjetničkih organizacija, komora, sindikata, udruga poslodavaca, političkih stranaka, zadruga, kreditnih unija i vjerskih zajednica može se smatrati svaka fizička osoba ovlaštena za zastupanje ili fizička osoba koja ima kontrolni položaj u upravljanju imovinom.

Obveze stranke i stvarnog vlasnika

Stranka je dužna obvezniku predočiti dokumentaciju na temelju koje je moguće utvrditi vlasničku i kontrolnu strukturu stranke i prikupiti podatke o stvarnom vlasniku stranke.

Stvarni vlasnik je dužan zakonskom zastupniku pravnog subjekta koji podliježe obvezi upisa podataka o stvarnom vlasniku u registar stvarnih vlasnika dostaviti svoje identifikacijske podatke, podatke o prirodi i opsegu stvarnog vlasništva, vlasničkoj strukturi, te udjelima, ulozima i drugom sudjelovanju u vlasništvu društva (članak 33. stavak 6. Zakona).

Stvarni vlasnik i tajni član – razlike

Tajno društvo nastaje ugovorom kojim jedna osoba (tajni član) ulaže neku imovinsku vrijednost u poduzeće druge osobe (poduzetnika), te na temelju toga uloga stječe pravo sudjelovanja u dobiti i u gubitku poduzetnika (članak 148. Zakona o trgovačkim društvima).

Pravna osoba koja u svojoj imovini ima ulog tajnog člana, u registar stvarnih vlasnika ne dostavlja podatke o tajnom članu s kojim je sklopila ugovor o tajnom društvu, već podatke o stvarnom vlasniku stoga što Zakon o sprječavanju pranja novca i financiranja terorizma ni u jednoj odredbi ne spominje tajno društvo ili tajnog člana.

Obveznik ne mora identificirati tajnog člana, mora identificirati stvarnog vlasnika stranke koja je pravna osoba i to fizičku osobu koja u izravnom ili neizravnom vlasništvu ima više od 25% udjela ili glasova ili preko drugih sredstava ostvaruje kontrolni položaj u upravljanju imovinom pravne osobe.

Tajni član ne mora biti fizička osoba, dok je stvarni vlasnik pravne osobe uvijek fizička osoba. Poduzetnik s kojim je tajni član sklopio ugovor o tajnom društvu ne mora biti trgovačko društvo, može biti fizička osoba koja samostalno trajno obavlja gospodarsku djelatnost.

Tajni član ne može biti imatelj udjela ili dionica, ni ostvariti glasove u skupštini društva. Isključen je iz zastupanja i vođenja poslova i samim time nema kontrolni položaj u upravljanju imovinom.

Poduzetnik smije koristiti ulog tajnog člana samo na ugovoreni način, odnosno u svrhu zbog koje postoji tajno društvo, međutim, povrijedi li poduzetnik ovu obvezu, tajni član jedino može tražiti naknadu štete ili raskid ugovora o tajnom društvu.

Politički izloženim osobama nije dopušteno sklapanje ugovora o tajnom društvu. Odredbe Zakona o sprječavanju sukoba interesa i Zakona o državnom sudbenoj vijeću hrvatske dužnosnike i suce obvezuju na dostavu podataka o udjelima i dionicama u trgovačkim društvima i udjelima u vlasništvu drugih poslovnih subjekata. Samim time osobe na koje se odredbe ovih dvaju zakona odnose ne mogu biti tajni članovi u poduzeću druge osobe.

Jedine domaće politički izložene osobe iz članka 46. Zakona o sprječavanju pranja novca i financiranja terorizma koje nisu dužnosnici u smislu Zakona o sprječavanju sukoba interesa su članovi upravnih tijela političkih stranaka (osim ako su izabrani za zastupnike u Hrvatskom saboru).

Primjerak ugovora o tajnom društvu potrebno je dostaviti Poreznoj upravi.

Odredbe ZTD-a o tajnom društvu ne odgovaraju pojmu nominalnih dioničara iz engleskog prava

Nominalni dioničari su dioničari koji drže dionice za drugu osobu. Ta druga osoba je nepoznata, nominalni dioničar nastupa pod svojim imenom.

Suprotno je s tajnim društvom, tajni član sudjeluje imovinskim ulogom u poduzeću javnog člana.

Tajni član nema dionice u vlasništvu, ni poslovne udjele, niti ima pravo glasa u skupštini.

Prema trećima nastupa samo poduzetnik i isključivi je nositelj svih prava i obveza. Ulog tajnog člana ulazi u imovinu poduzetnika. Na temelju tog uloga tajni član stječe pravo sudjelovanja u dobiti i gubitku poduzetnika.

Poduzetnik mora biti trgovac, ali ne mora biti trgovačko društvo, može biti fizička osoba koja samostalno trajno obavlja gospodarsku djelatnost. Tajni član može biti svaka osoba, trgovac ili netrgovac, ortaštvo, nasljednička zajednica ili povjerenik.

Poduzetnik je zakonski zastupnik tajnog društva i to svojstvo ne može prenijeti na tajnog člana, ali mu može dati prokuru ili trgovačku punomoć.

Tajni član ne može svoj ulog prenijeti na nekog trećeg bez znanja poduzetnika. Tajni član ima pravo zahtijevati da mu se preda prijepis godišnjih financijskih izvješća radi provjere njihove ispravnosti, da mu se u tu svrhu dozvoli uvid u poslovne knjige i dadu potrebna razjašnjenja.

Ako obveznik za stranku ima strano društvo s nominalnim dioničarima, ostvaren je čimbenik koji upućuje na viši rizik (članak 14. stavak 7. Zakona).

Pravne i fizičke osobe koje pružaju uslugu obavljanja funkcije ili postavljanja druge osobe da obavlja funkciju nominalnoga dioničara od 2005. podliježu EU zahtjevima sprječavanja pranja novca.

II. Utvrđivanje stvarnog vlasnika trusta i sličnog pravnog aranžmana

Preporuke FATF-a i AML direktive trust nazivaju pravnim aranžmanom ili pravnim uređenjem, ovisno o prijevodu. U Preporukama je navedeno da izrazi trust i upravitelj trusta trebaju biti shvaćeni kao što su opisani u članku 2. Konvencije, te biti u skladu s tim člankom.

U članku 2. Konvencije o pravu mjerodavnom za trust i o njegovom priznavanju navedeno je kako slijedi:

„Za svrhe ove Konvencije, izraz "trust" odnosi se na pravni odnos koji je stvoren – za života ili po smrti – od strane osobe, osnivača, kada je imovina stavljena pod kontrolu upravitelja trusta na korist korisnika ili za namjenske svrhe.

Trust ima sljedeće karakteristike –

- a) imovina čini zasebni fond i nije dio vlastitog posjeda upravitelja trusta
- b) pravo na imovinu trusta polaže upravitelj trusta ili druga osoba u ime upravitelja trusta
- c) upravitelj trusta ima ovlast i dužnost, u pogledu čega je odgovoran, upravljati, upotrebljavati i raspolagati imovinom u skladu s uvjetima trusta i posebnim dužnostima koje mu nameće zakon.

Upravo zbog toga što sam nema pravni subjektivitet ni sjedište, informacije o stvarnom vlasništvu trusta moraju biti upisane u registar stvarnih vlasnika u državi u kojoj upravitelj trusta ima poslovni nastan ili boravište.

Obveza upisa podataka u hrvatski registar stvarnih vlasnika vrijedi za trustove čiji upravitelj u RH:

- ima prebivalište ili sjedište ili
- za trust stječe nekretnine ili uspostavlja poslovni odnos s obveznikom iz članka 9. Zakona.

Stvarnim vlasnikom trusta smatra se svaka fizička osoba koja u konačnici kontrolira trust izravnim ili neizravnim vlasništvom ili drugim sredstvima.

U postupku utvrđivanja i provjere identiteta stvarnoga vlasnika trusta obveznik je dužan utvrditi i provjeriti identitet svih:

- osnivača, upravitelja, zaštitnika i korisnika
- osoba koje obavljaju jednakovrijedne ili slične funkcije
- drugih fizičkih osoba koje izravnim ili neizravnim vlasništvom ili drugim sredstvima u konačnici provode kontrolu nad trustom.

Ako je neka od nabrojanih osoba pravna osoba, obveznik mora utvrditi i provjeriti identitet stvarnog vlasnika te pravne osobe.

Podatke koji se prikupljaju o stvarnom vlasniku (ime, prezime, državu prebivališta, datum rođenja i državljanstvo) obveznik prikuplja za svaku od ovih osoba (ako ih trust ima) uvidom u izvornike ili ovjerenu presliku dokumentacije (preslike ne smiju biti starije od tri mjeseca) odnosno neposrednim uvidom u registar stvarnih vlasnika. Na ispisu iz registra treba zabilježiti datum i vrijeme te ime i prezime osobe koja je izvršila uvid.

Obveze upravitelja trusta i stvarnog vlasnika trusta

Upravitelj trusta je dužan, kada u tom svojstvu uspostavlja poslovni odnos s obveznikom, obveznika obavijestiti o tome i dati mu informacije o identitetu osnivača, upravitelja, zaštitnika, korisnika i drugih fizičkih osoba koje provode kontrolu nad trustom.

Osnivači, zaštitnici, korisnici, drugi upravitelji ako ih je više i druge fizičke osobe koje provode kontrolu nad trustom, upravitelju trusta moraju dostaviti svoje identifikacijske podatke i podatke o prirodi i opsegu stvarnog vlasništva.

III. Obavješćavanje Ureda za sprječavanje pranja novca o sumnjivim transakcijama i osobama

Sumnjivom transakcijom smatra se svaka pokušana ili obavljena gotovinska i bezgotovinska transakcija, bez obzira na njezinu vrijednost i način obavljanja, ako je ispunjen jedan ili više sljedećih razloga:

1. obveznik zna, sumnja ili ima razloge za sumnju da transakcija uključuje sredstva proizašla iz kriminalne aktivnosti ili je povezana s financiranjem terorizma
2. indikatori za prepoznavanje sumnjivih transakcija, sredstava i osoba upućuju na to da postoje razlozi za sumnju na pranje novca ili financiranje terorizma
3. transakcija odgovara tipologijama ili trendovima sprječavanja pranja novca ili financiranja terorizma
4. kad obveznik procijeni da u vezi s transakcijom, sredstvima ili strankom postoje razlozi za sumnju na pranje novca ili financiranje terorizma.

Obveznik je dužan suzdržati se od obavljanja sumnjive transakcije kada zna, sumnja ili ima razloga sumnjati da u vezi sa sumnjivom transakcijom postoje razlozi za sumnju na pranje novca ili financiranje terorizma. Obveznik je dužan bez odgode o takvoj transakciji obavijestiti Ured i u obavijesti navesti rok u kojem se transakcija treba izvršiti.

Iznimno, ako zbog prirode transakcije ili iz drugih opravdanih razloga, obavijest nije mogao dostaviti prije obavljanja transakcije, dužan je prijaviti sumnjivu transakciju najkasnije sljedeći radni dan i navesti razloge za zakašnjenje.

Obveznik je dužan obavijestiti Ured o namjeri ili planiranju obavljanja sumnjive transakcije bez obzira na to je li transakcija poslije obavljena ili nije (članak 56. Zakona).

U svrhu obavještanja Ureda o sumnjivim transakcijama, sredstvima i osobama obveznik mora prikupiti:

- identifikacijske podatke o stranci
- ime, prezime i prebivalište (ime i adresu sjedišta) osobe kojoj je namijenjena transakcija
- identifikacijski broj osobe kojoj je namijenjena transakcija ako je dostupan
- podatke o stvarnom vlasniku stranke koja je pravna osoba
- podatke o namjeni i predviđenoj prirodi poslovnog odnosa, uključujući i informaciju o djelatnosti stranke
- datum i vrijeme uspostavljanja poslovnog odnosa
- iznos, valutu, datum, vrijeme i način provedbe transakcije
- podatak o svrsi (namjeni) transakcije
- podatak o izvoru sredstava koja jesu ili će biti predmet poslovnog odnosa
- podatak o izvoru sredstava koja jesu ili će biti predmet transakcije
- druge podatke koji su mu potrebni za obrazloženje razloga za sumnju.

Primjenom članka 2. stavak 2. i 3. Pravilnika o obavještanju Ureda za sprječavanje pranja novca o sumnjivim transakcijama, sredstvima i osobama obveznik iz DNFBP sektora u obrazac upisuje sljedeće dodatne podatke:

- je li stranka za koju se obavlja transakcija ili stvarni vlasnik stranke ili primatelj transakcije politički izložena osoba
- mjesto uspostavljanja poslovnog odnosa
- datum odbijanja poslovnog odnosa ili datum odbijanja obavljanja transakcije
- osobni identifikacijski broj i identifikacijski broj stvarnog vlasnika ako su dostupni.

Kreditne institucije u obrasce upisuju i podatke o transakcijskom računu i banci, dok grupu podataka o političkoj izloženosti upisuju samo ako stranka ima uspostavljen poslovni odnos kod obveznika, pri čemu se radi o uvjetu koji nije primjenjiv na obveznike iz DNFBP sektora stoga što oni sa svakom strankom uspostavljaju poslovni odnos, nemaju povremenih stranaka u smislu članka 4. točka 32. Zakona.

Kreditne institucije, Hrvatska banka za obnovu i razvitak, Hrvatska pošta i središnja kontaktna točka podatke dostavljaju korištenjem aplikativnog sustava Ureda na obrascu UZSPN-0-59. Drugi obveznici podatke dostavljaju na istom obrascu poštom ili telefaksom, osim ako s Uredom ugovore elektronički prijenos podataka.

Posebna pravila vrijede za odvjetnike, javne bilježnike, revizore, porezne savjetnike i računovođe.

Odvjetnici i javni bilježnici obavještavaju Ured o sumnjivoj transakciji i sredstvima samo u obavljanju poslova iz članka 9. stavka 2. točka 18. podtočka b) Zakona.

Za osobe koje obavljaju profesionalne djelatnosti ne vrijedi obveza obavještavanja Ureda o sumnjivim transakcijama u odnosu na podatke koje dobiju od stranke ili prikupe o stranci tijekom utvrđivanja pravnog položaja stranke ili prilikom zastupanja stranke u vezi sa sudskim postupkom (članak 58. Zakona).

Ako su ispunjeni uvjeti iz ove odredbe, osobe koje obavljaju profesionalne djelatnosti ne moraju udovoljiti zahtjevu Ureda za dostavu podataka, informacija i dokumentacije.

Međutim, osobe koje obavljaju profesionalne djelatnosti dužne su svaki put kada stranka od njih zatraži savjet u vezi s pranjem novca ili financiranjem terorizma, o tome obavijestiti Ured najkasnije sljedeći radni dan od dana kada je stranka tražila takav savjet (članak 57. Zakona).

Obveza primjene međunarodnih mjera ograničavanja

Primjenom ZSPNFT i Zakona o međunarodnim mjerama ograničavanja, pri uspostavljanju poslovnog odnosa sa strankom i praćenju poslovnog odnosa sa stalnom strankom, obveznici su dužni, pored svega ostalog, provjeriti da li je stranka uvrštena na popise fizičkih i pravnih osoba i drugih subjekata pod međunarodnim mjerama ograničavanja.

Ako identifikacijski podaci stranke odgovaraju podacima osobe s popisa, obveznik je dužan o tome obavijestiti Ured za sprječavanje pranja novca.

Obavijest se dostavlja na način propisan člancima 56. do 60. ZSPNFT i Pravilnikom o obavještavanju Ureda za sprječavanje pranja novca o sumnjivim transakcijama, sredstvima i osobama.

Popisi fizičkih i pravnih osoba i drugih subjekata pod međunarodnim mjerama ograničavanja dostupni su na mrežnim stranicama Ministarstva vanjskih i europskih poslova.

U slučaju u kojem se kod obveznika nalazi imovina stranke koja je na popisu, obveznik je dužan zamrznuti imovinu koja je u vlasništvu, posjedu ili na drugi način pripada subjektu koji se nalazi na popisu, odnosno imovinu koja je pod njegovom kontrolom ili nadzorom, te o tome donijeti obavijest iz članka IV. Odluke o načinu provođenja međunarodnih mjera ograničavanja raspolaganja imovinom.

Na obvezu primjene međunarodnih mjera ograničavanja ne utječu iznimke koje ZSPNFT predviđa za osobe koje obavljaju profesionalne djelatnosti. Rezolucije Vijeća sigurnosti vrijede za sve fizičke i pravne osobe unutar države.

Obveznici primjene mjera zamrzavanja imovine su sve fizičke i pravne osobe, tijela državne uprave i tijela s javnim ovlastima u čijoj neposrednoj nadležnosti, tj. pod čijim upravljanjem se takva imovina nalazi.

Zamrznuta imovina ostaje pod nadzorom osobe ili tijela koje je donijelo obavijest do donošenja:

- a) odluke Vlade RH kojom se prestaje primjenjivati mjera
- b) rješenja tijela državne uprave ili drugog nositelja javnih ovlasti nadležnog za područje u kojem je podnijet podnesak iz čl. 8. ZMMO
- c) odluke nadležnog suda kojim se odobrava oslobađanje zamrznute imovine

Tijela državne uprave i tijela s javnim ovlastima nadležna su za provjere popisa i/ili nadzor nad provedbom ZMMO, u skladu sa zakonskim ovlastima, a to se odnosi naročito na:

- HNB – za nadzor pravnih osoba koje nadzire na temelju zakona
- HANFA-u – za imovinu na tržištu kapitala, osiguranja i fondova
- SKDD i HANFA-u – za dionice na tržištu kapitala

- Ministarstvo pravosuđa – za udjele u trgovačkim društvima, te dionice koje nisu na tržištu kapitala
- Financijski inspektorat – za imovinu kod nefinancijskih profesija, poput odvjetnika i javnih bilježnika
- javne bilježnike pri ovjeravanju ili solemnizaciji ugovora kojim se raspolaže nekretninama, Poreznu upravu, Ministarstvo pravosuđa – za nekretnine i zemljišne knjige
- Poreznu upravu, Carinsku upravu i MUP – za vozila
- Ministarstvo mora, prometa i infrastrukture, lučke kapetanije, Carinsku upravu, Poreznu upravu i MUP – za plovila
- Ministarstvo mora, prometa i infrastrukture, Agenciju za civilno zrakoplovstvo, Poreznu upravu, Carinsku upravu i MUP – za zrakoplove
- svako tijelo koje provodi nadzor nad pravnim i fizičkim osobama – za druge oblike ili nositelje imovine

HVALA
NA
POZORNOSTI!